

УДК 343.1

DOI: 10.26565/2075-1834-2021-31-12

СУД ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Мірзабекова К. С.,

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4,
e-mail: mirzabekovakaterina17@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0001-7858-9116>

АНОТАЦІЯ: *Вступ.* Статтю присвячено дослідженню та аналізу інституту суду присяжних в Україні. Одним із основних завдань статті є вивчення порядку розгляду кримінального провадження судом присяжних, який встановлено законодавством України, а також визначення недоліків існуючої моделі та розгляд запропонованих змін. Актуальність даного дослідження полягає насамперед в тому, що інститут суду присяжних залишився одним із небагатьох інститутів, які не зазнали реформ та перегляду за час свого існування, хоча в цьому є об'єктивна потреба. На думку автора, основною проблемою існуючої моделі даного інституту є застаріле регулювання та її неефективність. Крім того, наразі використання можливостей суду присяжних надто обмежене.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Автором вивчені існуючі в світі моделі суду присяжних, встановлено модель, яку використовують в Україні, детально проаналізовано порядок затвердження списків громадян – потенційних присяжних та їх відбору для здійснення провадження, права та обов'язки присяжних, існуючі обмеження, порядок здійснення судом присяжних правосуддя. Водночас розглянуті недоліки існуючої системи, виявлені основні проблеми, запропоновані шляхи їх вирішення. Запропоновано системний підхід щодо впровадження змін у порядок підготовки та відбору присяжних, їх відповідальності, а також в систему діяльності самого інституту. Проаналізовано законопроекти щодо внесення змін до існуючої системи.

Висновки. Доводиться, що сучасна система суду присяжних дійсно потребує реформування. Водночас зауважено, що звичайне копіювання зарубіжного досвіду та законодавства, яке не адаптоване під українські реалії, матиме негативний ефект. Більш того, окрім нормативних вдосконалень, необхідно звернути увагу на побудову позитивного іміджу даного інституту та залучення якомога більшої кількості громадян до реалізації функцій суду присяжних в тому числі шляхом впровадження додаткових соціальних гарантій для активних громадян.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: суд присяжних, правосуддя, суд, кримінальне провадження, реформи.

JURY COURT IN UKRAINE: REALITIES AND PROSPECTS

Mirzabekova Kateryna,

postgraduate student of the Department
of Criminal and Legal Disciplines
of the Faculty of Law,

V. N. Karazin Kharkiv National University,

Kharkiv, 61022, 4 Svoboda Square,

e-mail: mirzabekovakaterina17@gmail.com

orcid: <https://orcid.org/0000-0001-7858-9116>

ANNOTATION: *Introduction.* The article is devoted to the research and analysis of the institute of jury trial in Ukraine. One of the main tasks of the article is to study the procedure for reviewing criminal proceedings by a jury, which is established by the legislation of Ukraine, as well as to identify the shortcomings of the existing model and consider the proposed changes. The relevance of this study lies primarily in the fact that the institution of the jury remained one of the few institutions that have not undergone reforms and revisions during its existence, although there is an objective need for this. According to the author, the main problem of the existing model of this institution is outdated regulation and its inefficiency. In addition, the use of juries is currently too limited.

The main results of the study. The author studies the existing models of jury trials in the world, establishes the model used in Ukraine, analyzes in detail the procedure for approving lists of citizens - potential jurors and their selection for the trial, the rights and responsibilities of jurors, existing restrictions, the procedure for jurors. At the same time, the shortcomings of the existing system are considered, the main problems are identified, and ways to solve them are proposed. A systematic approach to the implementation of changes in the procedure for training and selection of jurors, their responsibilities, as well as in the system of the institute itself. Bills on making changes to the existing system are analyzed.

Conclusions. It turns out that the modern jury system really needs to be reformed. At the same time, it was noted that the usual copying of foreign experience and legislation, which is not adapted to Ukrainian realities, will have a negative effect. Moreover, in addition to regulatory improvements, it is necessary to pay attention to building a positive image of the institution and involving as many citizens as possible in the implementation of the functions of the jury, including through the introduction of additional social guarantees for active citizens.

KEY WORDS: jury trial, justice, court, criminal proceedings, reforms.

Постановка проблеми. Основною інституцією для здійснення правосуддя та захисту прав людини у демократичному суспільстві є суд. В свою чергу є беззаперечною важливістю для справедливого судочинства суду присяжних. Однак на даний момент основною проблемою суду присяжних в Україні є його неефективність. Оскільки Україна постала на шлях реформ, необхідно замислитися і над внесенням певних змін до існуючого порядку розгляду кримінальних проваджень судом присяжних.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням суду присяжних займалися А.А. Солодков, І.Р. Волоско, Л.Р. Шувальська, А.Б. Войнарович, І.Є. Словська, В.І. Шишкін, С.О. Іваницький та інші. У своїх роботах автори досліджували інститут суду присяжних в конституційному, процедурно-процесуальному, історичному аспектах, а також аналізували зарубіжний досвід функціонування суду присяжних.

Мета статті. Головною метою даної статті є дослідження та аналіз сучасного стану суду присяжних в Україні, виділення конкретних проблем існуючої моделі суду присяжних, розгляд законопроектів та змін, які пропонується ввести щодо їх вирішення, та їх оцінка.

Виклад основного матеріалу. В судовій системі України досі залишається ряд проблем, які потребують вирішення і однією з них є функціонування суду присяжних.

Наразі суд присяжних в Україні здійснює правосуддя на засадах, які існують ще з радянських часів, коли функції суду присяжних виконували так звані народні засідателі. Однак в наш час на думку багатьох науковців така система є неефективною і потребує реформування.

Відповідно до Конституції України народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних [1]. Суд присяжних – це форма здійснення судової влади, при якій у вирішенні справи по суті беруть участь непрофесійні судді. В світі існують дві моделі суду присяжних: англо-американська та європейська (континентальна) [2].

Класична англо-американська модель, а також її дещо видозмінені варіації впроваджені в США, Великобританії, Канаді, Бельгії, Іспанії, Росії та інших країнах.

Особливостями такої моделі є те, що компетенції професійних суддів та колегії присяжних при розгляді справ розмежовуються, присяжні за підсумками розгляду ухвалюють вердикт, який як правило є невмотивованим, і скасувати такий вердикт можливо, як правило, лише за наявності істотних порушень процесуального законодавства. Кількість присяжних в англо-американській моделі є більшою у порівнянні з європейською моделлю. Класичною цифрою є 12, але в умовах правових систем різних країн вона може змінюватися.

Вердиктом присяжних в даній моделі вважається рішення колегії присяжних, які приймають його самостійно, без участі професійних суддів. Таким чином присяжні дають відповідь на питання щодо

доведеності вини підсудного у вчиненні злочину. Це дає підстави назвати їх "суддями факту". В той же час професійні судді виступають "суддями права", оскільки вони визначають конкретний вид покарання та вирішують інші питання, які потребують спеціальних знань у галузі права, якщо присяжні винесли вердикт про винуватість особи [3].

В свою чергу європейська модель розповсюджена у Франції, Німеччині, Австрії, Данії, Італії і т.д. Для неї є характерним створення єдиної колегії, яка складається з професійних суддів та присяжних, які спільно вирішують питання факту (щодо винуватості чи невинуватості особи) та питання права (кваліфікація злочину і визначення покарання). Кількість присяжних в континентальній моделі зазвичай сягає 7ми, однак цей показник також може змінюватися. В даній моделі присяжні та професійні судді спільно розглядають обставини вчинення злочинів, досліджують докази, а потім на підставі спільної наради ухвалюють рішення.

Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає провадження в суді присяжних як особливий порядок провадження в суді першої інстанції. Відповідно до ч. 2 ст. 383 КПК України суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції [4]. Кримінальне провадження здійснюється судом присяжних за клопотанням обвинуваченого у складі двох суддів та трьох присяжних щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі. Також кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд. Отже, можна сказати, що в Україні діє європейська модель суду присяжних.

Кримінальний кодекс України станом на 22 квітня 2020 року включає в себе лише 17 статей, які передбачають покарання у вигляді довічного позбавлення волі. Такими статтями є: посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ч. 3 ст. 110); посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112); умисне вбивство (ч. 2 ст. 115); зґвалтування (ч. 6 ст. 152); сексуальне насильство (ч. 6 ст. 153); терористичний акт (ч. 3 ст. 258); фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів (ч. 3 ст. 321¹); посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348); посягання на життя журналіста (ст. 348¹); посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя (ст. 379); посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст. 400); опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків (ч. 5 ст. 404); порушення законів та звичаїв війни (ч. 2 ст. 438); застосування зброї масового знищення (ч. 2 ст. 439); геноцид (ч. 1 ст. 442); посягання на життя представника іноземної держави (ст. 443); найманство (ч. 3 ст. 447) [5].

Тож на даний момент існує лише 17 складів злочинів, справи по яким можуть розглядатися судом присяжних. У зв'язку з цим серед науковців йдуть дискусії з приводу того, чи не варто розширити цей перелік.

Частиною 1 статті 63 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначається, що: «Присяжним є особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя» [6]. Присяжним може бути громадянин України у віці 30-65 років, яка постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду, та володіє державною мовою. Водночас існують й певні обмеження: до списків присяжних не можуть включатися особи, визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними, які мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного, мають незняту чи непогашену судимість, на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення та представники окремих професій (наприклад, судді, прокурори, адвокати, нотаріуси, військовослужбовці, народні депутати). Від присяжних не вимагається знання законодавства.

Для затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідних місцевих рад, які повинні надати відповідь протягом двох місяців. Списки присяжних формуються з осіб, які відповідають усім вимогам та надали згоду бути присяжними. У разі неприйняття місцевою радою рішення про затвердження списків присяжних у визначений строк, територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з цим питанням до відповідної обласної ради. Список присяжних затверджується на три роки і переглядається в разі необхідності. Після затвердження такий список передається до відповідного суду.

Право на суд присяжних роз'яснює обвинуваченому прокурор та суд. Якщо обвинувачений виявив бажання аби розгляд кримінального провадження здійснювався судом присяжних, головуєчий дає секретарю судового засідання розпорядження про виклик присяжних у кількості семи осіб, які визначаються автоматизованою системою документообігу суду з числа осіб, які внесені до списку присяжних [4]. Порядок залучення присяжних до виконання обов'язків у суді визначений Законом України "Про судоустрій та статус суддів". В свою чергу порядок формування колегії присяжних для

конкретного кримінального провадження передбачається Кримінальним процесуальним кодексом України.

Відбір присяжних з числа семи визначених автоматизованою системою документообігу осіб здійснюється після відкриття судового засідання. В результаті відбору залишаються три основних присяжних та двоє запасних. Запасні присяжні під час судового засідання постійно перебувають на відведених їм місцях і до ухвалення вироку можуть бути включені до складу основних присяжних у разі виникнення потреби замінити кого-небудь з основних присяжних. Після закінчення відбору присяжні складають присягу.

Головуючий повинен роз'яснити присяжним їх права та обов'язки. Згідно з ч. 1 ст. 386 Кримінального процесуального кодексу присяжний має право брати участь у дослідженні всіх відомостей та доказів у судовому засіданні, робити нотатки під час судового засідання, з дозволу головуючого ставити запитання обвинуваченому, потерпілому, свідкам, експертам, іншим особам, які допитуються, просити головуючого роз'яснити норми закону, що підлягають застосуванню під час вирішення питань, юридичні терміни і поняття, зміст оголошених у судовому засіданні документів, ознаки злочину, у вчиненні якого обвинувачується особа.

В той же час у присяжного існує ряд обов'язків. До них входять: правдиві відповіді на запитання головуючого і учасників судового провадження щодо можливих перешкод для його участі в судовому розгляді, його стосунків з особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, поінформованості про його обставини кримінального провадження, а також на вимогу головуючого подання необхідної інформації про себе; додержання порядку в судовому засіданні. Також присяжний не повинен відлучатися із залу судового засідання під час судового розгляду, спілкуватися без дозволу головуючого з особами, що не входять до складу суду, стосовно кримінального провадження, збирати відомості, що стосуються кримінального провадження, поза судовим засіданням та розголошувати відомості, які стосуються кримінального провадження і стали відомі присяжному у зв'язку з виконанням його обов'язків. У разі невиконання присяжним перелічених вище вимог, він може бути усунутий від подальшої участі в судовому розгляді кримінального провадження.

До нарадчої кімнати виходять як професійні судді, так і присяжні. Під час наради вони разом голосують по всім питанням, передбаченим ст. 368 Кримінального процесуального кодексу, до яких входять і "питання факту", і "питання права" (як-то чи мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа, чи винен обвинувачений, яка міра покарання має бути призначена тощо).

Усі питання вирішуються простою більшістю голосів. Ніхто зі складу суду присяжних не має права утримуватися від голосування, крім випадку, коли вирішується питання про міру покарання, а суддя чи присяжний голосував за виправдання обвинуваченого. У випадку, коли серед більшості складу суду, яка ухвалила рішення, відсутні судді, головуючий зобов'язаний надати допомогу присяжним у складенні судового рішення [4].

Таким чином здійснюється кримінальне провадження судом присяжних в Україні. Однак наукове середовище і представники держави збігаються в думці, що дана система потребує значних реформ, оскільки на сьогоднішній день присутні сумніви щодо її ефективності в тому вигляді, в якому вона існує. Для вирішення цих проблем було розроблено кілька законопроектів, які на думку авторів допоможуть змінити ситуацію.

Основними новелами серед запропонованих змін є такі. По-перше, автори пропонують розширити список кримінальних справ, які зможуть розглядатися судом присяжних, додавши до злочинів, за які передбачено довічне ув'язнення, злочини, які передбачають призначення покарання понад 10 років в'язниці. Також пропонується, аби для розгляду таких кримінальних справ суд присяжних призначався автоматично. І лише за клопотанням обвинуваченого справу зможуть розглядати не присяжні, а колегія з трьох суддів [7].

Розширення компетенції присяжних щодо кількості кримінальних проваджень, які вони мають право розглядати, повинно сприяти підвищенню довіри суспільства до суду в Україні, оскільки присяжні (тобто самі громадяни) будуть грати ключову роль та здійснювати вагомий вплив на правосуддя у найважливіших категоріях справ. Тож гарантоване Конституцією України народовладдя пошириться також і на судову гілку влади.

Наступною зміною пропонується формувати списки присяжних на основі списків виборців, оскільки зараз списки присяжних затверджуються місцевими радами за згодою самих громадян, які захотіли стати присяжними, а це створює дефіцит присяжних в Україні. Існує проблема незалученості громадян та їх невмотивованості. Цю проблему на думку розробників законопроекту можна вирішити, перетворивши право громадянина бути присяжним на обов'язок.

Однак на нашу думку тут виникають деякі додаткові проблеми. Не дивлячись на те, що для присяжного не вимагається мати юридичну освіту, для ефективного здійснення правосуддя необхідне базове розуміння особою, що вона робить. Короткого роз'яснення головуючим суддею прав і обов'язків

присяжних замало. Загальна юридична необізнаність наших громадян і нерозуміння процесів, які відбуваються під час суду можуть становити серйозну загрозу для правосуддя.

Цю проблему можна було б вирішити введенням обов'язку проходити спеціальні підготовчі курси, на яких потенційним присяжним роз'яснювали б порядок розгляду справ, вирішальну роль самих присяжних у здійсненні правосуддя, давали розуміння не тільки фактичної відповідальності за певні порушення, а й моральної відповідальності перед суспільством.

Інакше подібна зміна системи може породжувати зворотній результат: замість всебічного розгляду та винесення справедливого рішення може бути відтворений ефект натовпу, коли дійсний вплив і власну думку мають лише 1-2 присяжних, а всі інші просто погоджуються з найбільш впевненими і харизматичними особами або виноситимуть рішення на основі власних симпатій.

Однак реальна організація таких курсів також буде мати ряд питань, які необхідно буде вирішити, як-то, чи оплачувати особам час, витрачений на курси. Та й роботодавці також не будуть в захваті від відлучень своїх працівників не дивлячись на обов'язок увільнити присяжного від роботи на час виконання ним обов'язків зі здійснення правосуддя.

Наступною зміною буде збільшення кількості присяжних з 3х до 7ми і зменшення кількості суддів з 2х до 1го. На даний момент присяжні фактично не є самостійною одиницею у процесі. Вони постійно перебувають під впливом двох суддів, не радяться самостійно і не можуть ухвалити власне рішення. Крім того у сучасному форматі судді складають майже половину колегії - 2:3 і мають суттєвий голос. Збільшення кількості присяжних до 7ми має на меті гарантувати їх незалежність від впливу суддів. Також у разі проведення реформи суд присяжних засідатиме окремо і виноситиме не вирок, а вердикт - рішення суду присяжних щодо винуватості чи невинуватості підсудного у вчинення кримінального правопорушення [8].

Отже, можемо сказати, що пропонується змінити модель суду на класичну англо-американську. Звісно не треба й казати, що в умовах українських реалій можна просто скопіювати успішно діючу в інших країнах модель [9]. Потрібно підлаштувати зміни під наші культуру та суспільство. Але не дивлячись на те, що дана ініціатива має багато нюансів та потребує багатьох доопрацювань, основний напрямок змін є однозначно позитивним.

Висновки. Сучасна система суду присяжних дійсно потребує реформування. Однак серед запропонованих вдосконалень поряд з однозначно позитивними існують досить неоднозначні пропозиції, наприклад, пропозиція перетворити право громадянина бути присяжним у кримінальному провадженні на обов'язок. Звісно, можна привести досвід багатьох країн, які активно використовують таку систему, але досі залишається спірним, як буде сприйнято дану новелу суспільством. Тому подібні норми треба вводити з певною обережністю та обачністю.

Також необхідно звернути увагу на створення позитивного іміджу діяльності присяжних. Потрібно створити умови аби обов'язок був достатньо почесним, а його виконання відшкодовувалося. Зараз законом передбачена грошова компенсація за виконання діяльності присяжного, а роботодавець зобов'язаний звільнити присяжного від роботи, зі збереженням всіх пільг і гарантій за місцем роботи, на час виконання ним обов'язків зі здійснення правосуддя. Але очевидно цього недостатньо аби спонукати громадян ставати присяжними за власним бажанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (редакція від 01.01.2020р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 01.07.2020)
2. Солодков А.А. Сучасні світові моделі суду присяжних. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. №10-2 том 2. С. 133-135
3. Грубінко А.В., Ярчук Н.М. Проблеми і перспективи запровадження суду присяжних у системі судочинства України: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. №1. С. 11-15
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (редакція від 03.07.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 15.07.2020)
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (редакція від 16.07.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 30.07.2020)
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII (редакція від 20.06.2020р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 01.07.2020)
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення участі присяжних у здійсненні правосуддя: проект Закону України від 16.01.2020 № 2710-1 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67835 (дата звернення 01.07.2020)
8. Про суд присяжних: проект Закону України від 12.07.2020 № 3843 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69465 (дата звернення 20.07.2020)
9. Карпенко М.І., Бандурович А.В. Суд присяжних в Україні. Юридична наука. Кримінальне процесуальне право. 2013. №6. С. 53-59

10. Laura McGowan Trial by Jury: Still a Lamp in the Dark? The Journal of Criminal Law, December 1, 2005. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1350/jcla.2005.69.6.518>

11. Paul Robertshaw The Ethnic Dimension in Jury Selection: UK and USA Approaches. The Journal of Criminal Law, December 1, 2003. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1350/jcla.67.6.525.19433>

REFERENCES

1. The Constitution of Ukraine, Law on 28.06.1996 № 254k/96-VR (version 01.01.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (date of application 01.07.2020)

2. Solodkov A.A. Modern world models of jury trial. Scientific Bulletin of the International Humanities University. Ser.: Jurisprudence. 2014. №10-2 Volume 2. P.133-135

3. Ghrubinko A.V., Jarchuk N.M. Problems and prospects of introduction of jury trial in the judicial system of Ukraine: foreign experience and domestic practice. Legal scientific electronic journal. 2014. №1. P.11-15

4. The Criminal Procedural Code of Ukraine, Law on 13.04.2012 № 4651-VI (version 03.07.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (date of application 15.07.2020)

5. The Criminal Code of Ukraine, Law on 05.04.2001 № 2341-III (version 16.07.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (date of application 30.07.2020)

6. On the judiciary and the status of judges, Law on 02.06.2016 № 1402-VIII (version 20.06.2020r.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (date of application 01.07.2020)

7. On Amendments to Certain Legislative Acts to Ensure the Participation of Jurors in the Administration of Justice, draft Law on 16.01.2020 № 2710-1 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67835 (date of application 01.07.2020)

8. On the jury trial: draft Law on 12.07.2020 № 3843 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69465 (date of application 20.07.2020)

9. Karpenko M.I., Bandurovych A.V. Jury trial in Ukraine. Science is legal. Criminally procedural law. 2013. №6. P. 53-59

10. Laura McGowan Trial by Jury: Still a Lamp in the Dark? The Journal of Criminal Law, December 1, 2005. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1350/jcla.2005.69.6.518>

11. Paul Robertshaw The Ethnic Dimension in Jury Selection: UK and USA Approaches. The Journal of Criminal Law, December 1, 2003. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1350/jcla.67.6.525.19433>